

Nr 854

Herr Larsson i Hedenäset m. fl., i anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 136, med förslag till skollag m. m.

I Kungl. Maj:ts proposition nr 136 framlägges förslag till ny skollag. Det föreliggande förslaget bygger i det väsentliga på principen om en skollag, vilken innehåller lagregler i stort gemensamma för olika skolor och skolformer under kommunalt ansvar. Erforderliga sär- och detaljbestämmelser förutsättes bli fastställda i särskilda skolstadgor av Konungen.

Vi ge i princip vår anslutning till denna uppläggning av lagstiftningsarbetet i anslutning till grundskolans genomförande. Det synes oss dock att riksdagen i detta sammanhang och i fortsättningen bör ge sin mening till känna i olika frågor som regleras stadgevägen. Framför allt synes oss så vara fallet i fråga om stadganden som tidigare varit underställda riksdagens prövning. Utifrån denna bedömning tillåta vi oss att här aktualisera frågan om särskild fackrepresentation i skolstyrelserna.

Skollagens 15 § föreslås reglera skolchefens ställning vid sammanträde med skolstyrelse eller dess avdelning. Vidare föreslås att Konungen skall äga förordna om rätt för annan att på samma sätt delta i dessa sammanträden. Härefter torde bl. a. ingå den särskilda representationsrätt som enligt nuvarande bestämmelser tillkommer lärarkåren. Vi finna det påkallat att denna särskilda rättighet blir föremål för överväganden.

Att sedan tidigare särskild fackrepresentation förekommit i skolstyrelserna är i och för sig förklarligt. Tidigare förekom ju motsvarighet härtill även i åtskilliga andra kommunala nämnder och styrelser. Här må sålunda erinras om de särskilda valföreskrifter som tidigare gällde vid val av hälsovårdsnämnd, barnavårdsnämnd och fattigvårdsstyrelse. Noteras må även att en fackrepresentation för lärarkåren framstod som särskilt motiverad medan ännu åtskilliga skoldistrikt voro så små att överlärare (skolchef) ej fanns inom distriktet.

Dessa tidigare förhållanden existera ej längre. Inom den kommunala verksamheten i övrigt har med gott resultat den särskilda representationen avskaffats. De senaste årtiondenas lagstiftningsarbete på det kommunala fältet har präglats av en strävan mot enhetlighet olika kommunala verksamhetsområden emellan. I här aktuella avsnitt utgör dock skolan ännu ett undantag.

Då skolstyrelselagen antogs av 1956 års riksdag innebar den i princip, att ett flertal tidigare skolstyrelser avvecklades och ersattes av en enda.

Till denna enda skolstyrelse överfördes fackrepresentanter från var och en av de tidigare skolstyrelserna, vilket innebar en stark relativ ökning av fackrepresentationen. Då denna dessutom skulle utformas så att samtliga skolformer, stadier och personalgrupper blevo jämnt företrädda kom fackrepresentationen i de nya skolstyrelserna att relativt sett bli mycket stark i all synnerhet som man i kommunerna i allmänhet synes ha strävat efter att hålla antalet förtroendevalda ledamöter nere. Den fylliga fackrepresentationen motiverades emellertid då till en del med att den kunde underlätta en smidig övergång till det nya systemet för skolans lokala ledning. De ofta olikartade skolor, som sammanfördes under en gemensam skolstyrelse, skulle få tillfälle att genom egna representanter framlägga sina speciella synpunkter och önskemål. Sedan nu den nya skolstyrelselagen tillämpats några år torde en stabilitet ha ernåtts, varför det anförda argumentet nu får anses inaktuellt.

Anordningen med fackrepresentanter har visat sig medföra flera betänkliga konsekvenser. Det står utom tvivel, att det stora antalet fackrepresentanter medfört att skolstyrelserna kommit att bestå av ett för stort antal deltagare och att sammanträdena därmed blivit svårarbetade. Den betydande praktiska olägenhet, som förekomsten av ett stort antal fackrepresentanter medför blir särskilt kännbar i fråga om arbetet inom skolstyrelsernas avdelningar. Det är knappast för mycket sagt, att inrättandet av dessa till stor del inte har motsvarat förväntningarna, därför att de blivit för stora och tungarbetade och sålunda inte medfört den förenkling i arbetet som avsågs. För undvikande av dessa svårigheter har man därför också på sina håll tillsatt arbets- eller beredningsutskott av informell natur, en utveckling som knappast kan vara önskvärd vare sig ur den kommunala självstyrelsens eller skolans synpunkt.

Även om de praktiska olägenheterna med den nuvarande anordningen äro betydande, inge dock de principiella invändningarna mot fackrepresentationen än större betänkligheter. Närvaron i skolstyrelsen av ett avsevärt antal fackrepresentanter — ibland majoriteten — måste minska skolstyrelsernas och deras ledamöters möjligheter att fritt och otvunget handlägga ärenden rörande skola och utbildning för medborgarna. Detta får befaras inverka menligt på lekmännens intresse för skola och skolarbete. Detta strider mot den kommunala självstyrelsens natur liksom mot att skolan i första hand är mera en samhälls- än en fackfråga. Åtskilliga erfarenheter från de nya skolstyrelsernas arbete tyda också på att lärarrepresentanterna uppfattats och uppfattat sig själva som partsrepresentanter, ett förhållande som understryker det principiellt olämpliga i att den nuvarande fackrepresentationen i skolstyrelserna bibehålles.

Det ursprungliga skälet för skolans del — att tillföra styrelsen sakkunskap på det pedagogiska området — föreligger inte längre sedan skolan nu fått en fast skolledarorganisation. Här bör även erinras om den redan

existerande möjligheten för skolstyrelserna att från kollegierna inhämta yttranden i pedagogiska frågor, liksom för kollegierna att genom bl. a. framställningar till skolstyrelsen ta egna initiativ. Vidare bör erinras om den möjlighet, som förefinnes, vilken på åtskilliga håll redan är praxis, att vid behandling av särskild fråga adjungera rektor, lärare eller annan person med särskild kännedom i den speciella frågan. För att ingen tvekan härvidlag skall uppstå kan det vara lämpligt att på lämpligt sätt anvisningar utfärdas om skolstyrelsernas möjlighet att till sig adjungera sakkunniga i speciella frågor.

Enligt vår mening borde i skolstyrelserna ej förekomma annan fast fackrepresentation än skolchefen. Vi få därför hemställa,

att riksdagen vid behandlingen av proposition nr 136 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att vid fastställande av skolstadga måtte tillses,

dels att i skolstyrelserna ej må förekomma annan fast fackrepresentation än skolchefen,

dels att möjlighet för skolstyrelserna att vid behandling av särskild fråga till sig adjungera rektor, lärare eller annan person med speciell kännedom om den aktuella frågan på lämpligt sätt anvisas.

Stockholm den 25 april 1962

Rune Carlstein

Arvid Nilsson

i Lönsboda

Harald Larsson

i Hedenäset

Alvar Andersson

i Knäred